

An. VI. Nr. 6.

LUCEAFĂRUL.

Sibiu, 15 Martie st. v.

1907.

SUMARUL.

Oct. C. Tăslăuana	Asociațianea.	O. Goga	O deosebire.
O. Goga	Eă văd în vis (poezie după Petöfi).	Liliac	Cintec (poezie).
M. Sadoveanu	Fintina Hazula.	Fo! răzlețe:	Ion Al. Brătesca-Voinești, În lumea dreptății.
G. Marna	Coloseul: Local de așezare; amfiteatrul întemeierea lui; Clădirea.	Cronica:	Fără titlu, Noi de noi.
Al. Ciara	Adăceri aminte (III).	Notițe bibliografice: I. T. Mera, Din lumea basmelor; Progresele Dobrogei dela anexare pînă în ziua de astăzi.	
G. Bogdan-Daică	Scrisori din Bacărești IX, Un poet nou.	Poșta administrației. Bibliografie.	

Ilustrații: Coloseul restaurat: lupta de gladiatori; vederea actuală; amfiteatrul Flaviilor restaurat.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 12 cor. Ed. de lux 20 cor.
6 luni 6 " " " " " " " " " " " "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 7 cor.

România și în Străinătate:

1 an 16 cor. Ed. de lux 25 cor.
6 luni 8 " " " " " " " " " " " "

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 Cor.

La cerere trimitem numere de probă.

Abonamentele, plătite înainte, sînt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Lucafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

A apărut în editura revistei „Lucafărul“

A. O. Maior

Biblioteca Copiilor

Vol. II

numeroase ilustrații.

Cel mai potrivit dar pentru

→ copii. ←

Prețul: Cor. 1.60, Lei 2.—

Omer

ILIADA

12 cîntări traduse în versuri

de

George Murnu

→ ca ilustrații admirabile. ←

Primul volum din
Biblioteca scriitorilor Străini.

Prețul: Cor. 4.—, Lei 5.—

plus porto postal 20 bani.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ

sab îngrijirea dlor: Octavian Goga și Octavian C. Tăslăuanu.

Ca colaborarea dlor: I. Agârbiceanu, Zaharie Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. Ioan Borcia, V. Cioflec, Alexandru Ciura, Maria Cunțan, Dr. Ioan Lupaș, Dr. George Murnu, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Simionescu-Rimnicănu.

ORICE REPRODUCERE OPRITĂ.

Asociațiunea.

»Asociațiunea pentru literatura română și cultura poporului român« e simbolul cel mai frumos al unității neamului nostru de dincoace de Carpați. Și în vremuri grele, cum sînt cele de astăzi și cari poate se vor înăspri tot mai mult, e bine să ne aducem aminte de ea. E bine să ne gîndim de pe acum la mijloacele reale prin cari am putea să o prefacem într'o cetățnie de apărare a intereselor noastre culturale.

Se știe că nici una dintre instituțiile noastre nu se bucură de posibilitatea unei organizații și nu are un teren de activitate așa de bogat și așa de larg ca »Asociațiunea«.

Pentru deplina înțelegere a chemării sale cităm 2 §§ din statute:

§. 2. Scopul Asociațiunei este înaintarea culturii poporului român și anume: prin inițiere de studii și scrutări și editare de publicațiuni literare, științifice și artistice; înființare de biblioteci populare, muzee și alte colecțiuni, acordare de premii și stipendii pentru diferitele specialități de știință, artă și industrie; expozițiuni, producțiuni și conferențe publice; înființare eventual ajutorare de școli și internate; organizare de secțiuni științifice și designare de referenți literari în aceste secțiuni; și în fine prin orice alte întreprinderi legale, cari vor putea contribui la prosperarea literaturii și culturii atît spirituale cît și economice a Românilor din patrie.

§. 37. Chemarea despărțămintelor este a conlucra la ajungerea scopului Asociațiunii, intrînd în mai deaproape atingere cu poporul și raspîndind la aceasta învățătura în toate direcțiunile:

- a) prin colecțiuni de produse literare folositoare de tot felul;
- b) prin stăruința, ca pe lingă școlile populare să se înființeze și susțină școlile de pomarit și vierit, de grădini și alte economii de model etc. în măsura mijloacelor disponibile;

- c) prin disertațiuni populare și învățături despre economie, industrie și comerț;
- d) prin îngrijirea ca să se indemne poporul a îmbrățișa deosebitele ramuri de industrie și de comerț;
- e) prin indemnarea poporului la înființarea de însoțiri folositoare pentru membri lor; provăzute cu statute speciale, cari se vor înainta la autoritățile competente pentru aprobare.

As mai putea cita din regulamentul secțiunilor științifice-literare ale Asociațiunii, care prescrie fiecărei secțiunii (literară, istorică, științifică, școlară și economică) cite un program de activitate uriaș. Aceste îmbrățișează aproape toate ramurile vieții noastre culturale. Dar dispozițiile statutelor ne spun în esență și ce-ar fi să facă secțiunile; lămuresc îndestulor toate problemele de cari ar avea să se ocupe Asociațiunea.

Dacă pînă acum a realizat prea puțin din ceea ce i se impunea prin statute, nu poate să ne surprindă, fiindcă i-a lipsit atît organizația cît și mijloacele materiale trebuincioase. Pe urmă situația excepțională a neamului nostru, inapoierea lui în toate, din cauza acestei situații, au fost și sînt factori cari ne vor opri încă multă vreme în loc sau, în cazul cel mai bun, ne vor permite numai o înaintare lentă și firească. Săturî știm cu toții că — nu se fac nici în natură și nici în viața culturală a popoarelor. Nu puteam și nu putem aștepta nici astăzi ca Asociațiunea să schimbe de azi pe mine viața năcăjită a unui popor, crescut de veacuri în robie și în sărăcie, într'o viață fericită. Premenirea sufletească și îmbunătățirea materială a păturilor sociale nu e cu puțință decît prin dezvoltarea indivizilor cari le alcătuesc. Iar condițiile

de dezvoltare ale acestora sînt așa de multe, încît pe noi nu ne poate mira că o însoțire ca Asociația nu le poate crea. Chiar și posibilitatea unei activități intensive a acestor instituțiuni presupune un grad de cultură al neamului nostru, la care înzadar ne străduim a ajunge înainte de vreme prin salturi. Asociațiunea va rămînea deci și pe mai departe expresiunea credincioasă a stării noastre culturale, iar înflorirea și hărnicia ei va ținea mereu pas cu progresul ce-l vom face.

Impulsurile spre o activitate, după cum ne dovedesc nenumăratele »planuri de acțiune«, n'au lipsit și de sigur nu vor lipsi nici în viitor. Dar, dacă nu s'a făcut în trecut, e bine ca măcar în viitor toate vrerile să ni le cumpănim cu puterile de care dispunem, altfel vom rămînea neputincioși în fața problemelor pe care ni le vom alege; ne vom învîrti în jurul lor ca niște Tantalii, fără nădejdea împlinirii lor. Trebuie să ne mulțumim cu mai puțin și să ne dăm seama pe deplin de ceea ce sîntem în stare să facem.

În timpul din urmă dela Asociațiune s'asteaptă mai ales să se ocupe de răspîndirea învățaturii între poporul dela sate, să se îngrijească de bunăstarea morală și materială a țăranilor. Spre acest scop astăzi publică o foaie poporală »Țara noastră«, continuă cu tipărirea Bibliotecii populare și dă în fiecare an 2000 de coroane pentru prelegeri economice. Iată trei probleme importante a căror împlinire ar fi un merit netăgăduit pentru Asociațiune. Ele deschid un teren de activitate tuturor organelor Asociațiunii; biroului central, secțiunilor științifice și literare și despărțămintelor. Redactarea foii populare și a Bibliotecii populare dau prilej secțiunilor să-și răscumpere o parte importantă din îndatoriri, iar răspîndirea acestor publicațiuni în popor precum și ținerea prelegerilor populare revine hărniciei despărțămintelor.

Toate aceste nu trec nici peste puterile nici peste mijloacele noastre, așa că le putem duce în îndeplinire. Cred că toată lumea ar fi pe deplin mulțumită de activitatea Asociațiunii, dacă anî dearîndul, mărginindu-se la aceste probleme, ar căuta să dea în mîna alor zeci de mii de țărani o foaie bine scrisă, ar înființa în fiecare comună românească o bibliotecă bine înzestrată și dacă în fiecare despărțămînt s'ar ținea an de an prelegeri populare practice, care ar fi pentru

țăranii o adevărată școală în vederea înaintării și întăririi lor economice și spirituale. După săvîrșirea acestora ne-am putea gîndi la probleme mai înalte, care presupun deja un oarecare grad de cultură. În unele părți ne putem gîndi chiar de pe-acuma.

Dintre toate trei problemele amintite cea mai importantă și cea mai grea e ținerea prelegerilor populare. Biroul central al Asociațiunii, la sfîrșitul anului trecut, dispunînd de 28 ajutoare de cîte 100 cor., a adresat fiecărui despărțămînt o circulară îndemnîndu-le și îndrumîndu-le, cu sfaturi amănunțite, să aranjeze asemenea prelegeri. Au răspuns abia patrușprezece. Și dintre aceste cîteva cer să li se trimită conferențiar din centru, fiindcă pe cuprinsul despărțămîntului lor, cu sute de cărturari de tot neamul, nu are cine să cuvinteze poporul. Poate să-și facă deci oricine concluzia asupra situației noastre și oricine poate să vadă limpede neajunsurile care ne țin locului. Dacă vrem deci să se facă ceva în cadrele Asociațiunii, înainte de toate trebuie să ne îngrijim să ne creștem oamenii în despărțăminte. Din suma ce a destinat-o Asociațiunea pentru prelegerile populare trebuie neapărat să se dea o parte pentru acei învățători și preoți care vrea să urmeze cursuri speciale de vierit, pomărit, albinărit, etc., care pe urmă să fie conferențiarii despărțămintelor.

De o creștere economică mai bună a preoților și învățătorilor desigur se vor îngriji atît seminariile cît și preparandiile noastre. Pînă se vor crește însă pentru cele mai multe ținuturi asemenea conferențiar, tot din suma de 2000 cor., se vor trimite de aici din centru cîteva conferențiar specialişti, mai ales în despărțămintele de tot neajutorate.

Lucrîndu-se astfel, cred că în cîteva ani vom ajunge să avem mai multe despărțăminte harnice, cu oameni, care vor putea învăța pe țărani la o îngrijire mai rațională a avutului lor și-i vor deda chiar cu nouă izvoare de venit.

Tot prelegerile populare vor fi un bun prilej pentru răspîndirea foii »Țara noastră«, care se poate da mai ieftin, de ex. cu 3 cor. la an și țăranul care o abonează să fie și membru ajutător al Asociațiunii; tot cu ocazia prelegerilor se pot înființa bibliotecile populare în comune.

Răul cel mare e că teritoriul de astăzi a multor despărțăminte e prea vast. Așa sînt cîteva care cuprind sute de comune, unele chiar

comitate întregi. Existența astorfel de despărțăminte bineînțeles e o ficțiune, fiindcă nu se lucrează nimic și cu greu se și poate lucra. O împărțire nouă a despărțămintelor, în vederea unei activități, e o chestiune de care a început să se ocupe comitetul central. O procedare sistematică și aici e de mare importanță. Noua împărțire trebuie să se facă succesiv, an de an. Despărțămintelor de nou înființate să li se pună la dispoziție toate mijloacele disponibile pentru ca să și trăiască.

Dacă Asociațiunea ar dispune de o altă avere și dacă ar putea-o întrebuința liber, dacă s'ar bucura de alt sprijin moral din partea păturei noastre culte bineînțeles că s'ar putea mindri cu alt spor și ar putea arăta alte rezultate. Eu am credința tare însă că, încetul cu încetul, oamenii, convingându-se de binefacerile acestei instituțiuni, se vor încălzi tot mai mult pentru marea ei chemare din viitor. Se vor grupa cu timpul mai mulți în jurul ei, dându-și sprijinul lor material și intelectual, înlesnindu-și realizarea marilor probleme indicate în statutele și regulamentele alcătuite de antecesorii noștri.

Pătoreii intelectuale săi »inteligentei« noastra adevărată că i se cer numai jertfe. Ei îi revine sarcina grea de a face posibilă existența

Asociațiunii, prin contribuiri bănești, și tot dela ea s'asteaptă să fie oastea luptătoare pentru descătușarea țaranului din robia neștiinței și a sărăciei. În schimb are numai mulțumirea sufletească a datoriei împlinite și uneori chiar și mindria omului ce întrezărește făptura unei roade pe urma ostenelelor lui. Dela Asociațiune acestor oameni li se trimite de patru-ori pe an câte-un fascicol de procese verbale, cari de sigur îi vor interesa în calitate de membri, dar nu vor găsi în ele o hrană sufletească. Cred că și acest neajuns s'ar putea înlătura cu ușurință, publicînd, în locul celor patru fascicole, un Anuar, care, pe lângă partea oficială, să cuprindă bucăți literare, informațiuni culturale și studii. O parte bună din colaborare ar reveni iarăși secțiunilor literare și științifice, cari prin asemenea activitate și-ar răscumpăra de o cam dată pe deplin dreptul de existență.

Ar mai fi posibilă cîteva întreprinderi ușor de realizat — editarea de publicațiuni literare, științifice și artistice — la cari însă, în lipsă de mijloace materiale, astăzi nu ne putem gândi.

Iată un program modest dar real, ales din mulțimea de probleme impuse Asociațiunii prin statute, care așteaptă ducerea la îndeplinire.

Oct. C. Tăstăuanu.

Eu văd în vis...

(După Al. Petöfi.)

Eu văd în vis zile de singe
Ce temelia lumii sapă,
Ce ntrupă mindră lume nouă
Și rostul celor vechi îngroapă.

De-ar fi degrabă să s'audă
Aprinsa luptelor strigare,
Îmi cere-un semn — un semn îmi cere
Neodichnita frământare!

Voi pune eu picioru 'n seară
Pe roibul drag cu voie bună,
Și-o să m'avînt și eu năvalnic
În a voinicilor furtună!

Cînd pieptul meu îl vor tăia
Vor fi să-l lege minii iubite,
Și se va 'nchide rana mea
De leacul buzelor unite.

În temniți de mă vor țiri
Va fi ș'acolo cin' să vie,
Și vor aduce doi luceferi
Lumină 'n umeda ehilie.

Iar cînd ealău, ori minii dușmane
Vor da sfîrșit vieții mele:
Va fi cine pe trupul mort
Cu lacrimi singele să-l spele.

Octavian Goga.

Fîntîna Hazului.

În fierberea iarmarocului celui mare din tîrgul Romanului, a doua zi de Probajeni, Dumitrache Hazu și-a vîndut în scurt juncanîi. A bătut palma cu un Român pletos de pe la Dămienestî, aû cinstit o garafă de vin, ș'acu, așa pe la o amiază, se pregătea să pornească acasă. Cum s'a făcut, cum s'a dres, — și-a găsit repede un tovarăș la carul lui rămas fără trăgători. Un Român »de ceea parte a Moldovei« din ținutul Neamțului, ca și dinsul, tîrguise niște boi mari albi, cu coarnele lucii și frumos aduse. Din citeva cuvinte s'aû înțeles: satele alătura; unul are car, altul are boi, pornesc tovarășie la drum; își mai țin de urît și cu vorba; și la Tupilați, după ce-or trece apa, s'or mai opri acolo la o crișmă, și-or cinsti un păhar dulce, pentru tovarășie și pentru prietenie.

»Am luat pe juncanî trei sute fără doi lei... zise Dumitrache Hazu, cu un zîmbet blajîn pe obrazul din proaspăt ras. Am de unde da o cinste... Acasă mai am doi boi mîndri, ca ș'ai dumitale...

— Apoi oamenii cum se cade îndată se înțeleg, răspunse Ioan Băeșu celălalt gospodâr, un Român îndesat și virtos, cu mustați ca pana corbului, cu ochii verzi, iuți la privire.

Dumitrache Hazu își cercetă în car sumanul și traista, după aceea se îndreptă, nalt, și-și pipăi în chimir punga plină de parale! două hirtii de cite douăzeci și cealalte carboave.

»Apoi de-acu mergem,« zise el.

Ion Băeșu, vorbind cu boii lui, chemîndu-i pe nume: Duman și Joian, îi puse la jug; după aceea îi apucă de funie și prinse a trece prin mulțimea deasă de oameni care se țesea de colo, colo, prin fierbințeala cea mare a soarelui, cu larmă nedeslușită de glasuri. Sătenii cu fețele liniștite, cu muerile și cu copiii după dinșii, se purtau încet spre comediî, unde urlau paiețe pestrițe, ridicate pe podiște de lemn, deasupra mulțimei care se grămădea în juru-le cu capetele ridicate, cu gurile căscate. Negustori cu ochii mici și ascuțiți vorbeiau aspru din gîtlej, cu palmele întoarse în laturî deoparte și de alta a bărbilor. Cîte-un Tigan uscat, cu ilic petecit, cu căciula jerpelită în cap, se strecura prin norod, pîndind în toate părțile cu ochi negri ca două picături de catran.

Se uită și Dumitrache Hazu la unul, lung și adus de spate ca o cobilă, cu obrazul negru și uscat ca o coarnă, cu privirile adînci și cu nasul coroiat. Își aduse aminte că l-a mai zărit la vînzarea boilor; apoi îl pierdu din vedere, pe cînd Băeșu întorcîndu-se din cînd în cînd cu iușca, își mina și-și îndemna cu glas blind boii albi.

Așa eșiră domol din tîrg; îngrămădirea de case rămase în urmă; și de-odată cîmpia Moldovei cu miriștile lungi, cu lanurile de păpușoi, cu finețele neclintite sub lumina orbitoare, se desfăcu în toate părțile pînă la dealurile depărtate care sprijineaû cerul alburii de secetă. Nu se simțea nici cea mai mică filfăire de vînt; un miros cald de finețe plutea în lumina lui August. În depărtări se zăriaû sate ca într'o pulbere mișcătoare; un acoperiș de biserică lucea ca o oglindă ori ca o apă; în întinderi, pe lingă crînguri, cositori răzbăteau înmlădiindu-se prin valurile ierbii, și coasa suna ascuțit, depărtată, tristă; pe drumul lung, plin de pulbere, cine știe unde înaintea, cîtiva oameni însemnară pete negre, apoi se șterseră, mistuiți în lumină, în depărtare. Carul mergea lin prin singurătatea aceea a drumului mare; boii își cumpăneau la dreapta și la stînga capetele, neîntrerupt, pas cu pas: gospodarii ședeau pe draghinele căruții, Dumitrache Hazu pe dreapta și Băeșu pe stînga; priveau întinderile și schimbaû din vreme în vreme cuvinte puține.

Hazu întrebă într'un timp, întorcîndu-și ochii căprii de pe finețe spre tovarăș:

»Nu te-am întreat. Ai copii?»

— Am, răspunse Ion Băeșu, ridicîndu-și de pe frunte pălăria lată 'n bouri.

Am trei: doi băeți ș'o fată... Pe cel mai mărut a venit profesărul și mi l-a luat la școală...

— Iacă, eu n'am, zise Dumitrache dînd domol din cap, c'o ușoară mihnire în priviri. Am avut și eu trei, ș'aû murit acu doi ani, de git... Pe tustrei i-am pus într'o săptămînă în pămînt... Ș'acu am rămas singur cu nevasta...«

Tăcură un timp. Amîndoi priveau înainte, printre coarnele lucitoare ale boilor.

Dumitrache Hazu își întoarse iar obrazul blajîn:

»Tot zice fu mea: Iaca n'am avut noroc, la

băeții, zice... Când am scăpat de griji cu ei, s'au dus... Și când își aduce aminte, prinde a boci...*

Ion Băeșu grăi încet:

»Ce să faci? parcă te poți pune împotriva? Dacă așa a fost voia lui Dumnezeu, s'a mîntuit...*

— Și eu tot așa-î spun, zise Hazu. Parcă ce poți face împotriva lui? Și la carte scrie că nu se mișcă un fir de păr fără știrea lui... Dar muierea parcă vrea să știe?... Am avut mult năcaz cu dînsa...*

»Parcă mie mi-a fost ușor? urmă el după o clipă. Nicî mie nu mi-a fost ușor. Și nicî acu nu mi-î ușor, cînd văd casa pustie. Dar ce pot să fac? Ce pot să zic? Mă gîndesc și eu că nu pot face nimic, nicî nu pot zice nimic. Mai bine tac...*

Băeșu privea înainte-î, în lungul cîmpiei.

»Te-am văzut că le-ai cumpărat covrigi, vorbi iar Dumitrache Hazu. Așa le cumpăram și eu cînd mă duceam la țig...*

Tăcură; și caru-î duse așa o vreme prin singurătatea locurilor. Moldova sticlea orbitor acuma, printre zăvoarele ei, parcă fierbea în lumina și în căldura verii, departe, în stînga drumului mare.

Băeșu plesni din biciu pe deasupra boilor și zise:

»Ai luat preț bun pe juncani... Iaca și eu am dat o mulțime de bani pe boi... Și acu trebuie să închipuesc și niște parale pentru suhat...*

— Da, răspunse Dumitrache, suhatu-î scump; iarbă se face, a dat Dumnezeu, dar dacă e a boerului ce poți face? Daî cît cere. De aceea m'am gîndit și eu să vînd juncii. O pereche de boi mi-î destul...*

— Apoî da, o pereche de boi bunî e destul...*

Un răstimp de liniște.

»Mai am eu o leacă de parale, zise iar Hazu. Mai pun și ce-am luat acu și am să încep o căsuță nouă, șindilită... Casa bătrînească e prea veche... Ca lucru vechiu, nu mai ține mult... Cum ajung acasă, de mîni încep a căra lemn...*

— Așa-î, rosti încet Băeșu, îți trebuie lemn de vreme...*

Stăteau amîndoi așa pe draghini, cu fețele umbrite de pălăriile late și tari de pîslă. Din cînd în cînd caru-î sălta, prin bolovanii răsleți ai drumului. Tăceau acuma și se gîndeau la

căsuțele lor din satele de dincolo de baltă. obrazul ars de soare al lui Hazu avea o lumină ușoară de mîhnire, care parcă izvorăia din ochii lui căprîi.

Trupu-î nalt ședea încovoiat asupra chimirului lat de piele roșcată lustruită, în care bătaia razelor trezia scînteeri.

Drumul drept dintr'odată începu să se încovoie lung și trăgănat într'o vale. În fund o fîntină își înălța dela marginea păpușoaelor cumpăna neagră, singuratică. Lîngă ghizdele, adăpătoare pentru vite, — ș'alături o răchită deasă, care răsflora ramuri neclintite în jos.

Amîndoi oamenii priveau într'acolo.

»Acolo ne oprim și adăpăm boii, zise Băeșu. Nu mai avem mult pînă la pod, la Tupilați...*

Din șant, dela marginea drumului, din iarbă, un om înălță capul și începu să se vaite:

»Valeu, valeu... ia stați o leacă, oameni buni...*

Oamenii întoarseră capetele. Pe cărarea din marginea șoselei se ridică un țigan cărunt cu obrazul pămîntii și zbircit. Mustața aspră îi era împărțită în două sub nas, printr'o ruptură în baza de sus, care-î arăta dinții lungi, albi. Sta încovoiat, în surtucu-î petecit, desculț, cu izmenele albe, cu minile strînse sub briul roș.

Începu să scîncească răgușit, stîns:

»Faceți-vă o pomană, oameni buni... M'a apucat vătămătura... Și mă ține, mă arde, nicî nu mai pot merge... Să mă duceți măcar pînă la pod la Tupilați...*

— Bine, măi țigane, vorbi Băeșu. Sue în car. Este loc și pentru tine. Ahoo!... Sări de pe draghină și se alătură prin stînga de boi. Carul se oprim. Încovoiat, țiganul făcea pași rari, cu picioarele desculțe, încovoiat de mijloc, prin pulberea drumului. Geea înăbușit, cu ochii increțiți. Dumitrache Hazu întinse minile și-î ajută să se urce. Îl privi cu luare aminte și-î întrebă:

»De mult te-a apucat?

— Dă vr'un cias, dă vr'un cias... gemu țiganul, grămădindu-se pe scînduri, cu genunchii la gură. Aoleu! tare mă arde!...*

— Și de unde ești?

— Dă la Ciohorani... mormăi omul ghemuit. Carul porni. Băeșu pășea pe lîngă boi. Hazu se așezase iar pe draghină. Din cînd în cînd țiganul geea, și el întorcea capul și cobora

ochii spre el. »La Tupilați să bei niște rachiū cu piper, zise el; poate te-a mai slăbi...» Țiganul deschise ochii mari negri, și-și întinse gîtul o clipă afară din car, apoi iar se ghemui la locul lui.

La fîntină, Ion Băeșu opri boii:

»Aho, abo, băeți, zise el domol... Ia să vă dau o leacă de apă...»

Își dădu pălăria pe ceafă și scoase răstele. Jugul căzu. Românul apucă funia. Cumpăna stătea neclintită, înaltă, în albastrul șters al cerului. Printre ramurile răchii bătrîne pîlpii o turturică vinătă, apoi se lăsă în sboru-î iute, zvîcnit, peste finețele tăcute.

Frunzișurile se clătiră o clipă, după aceea căzură iar în neclintirea lor.

În clipa aceea, din păpușoae, se zvîrliră trei oameni, trei Țiganii. Pe cel care venia întiiu, cu dreapta întinsă țepăn în jos, cu cuțitul lingă coapsă, înalt și uscat, cu ochi și cu plise de pasăre răpitoare, Dumitrache Hazu îl cunoșcu numai decît; îl văzuse de două-ori în imbulzeala iarmarocului dela Roman. Înțelegerea primejdiei deodată îi fulgeră prin toată ființa. Se îndreptă scurt în car, înalt și vinjos, și puse mina pe cuțitul din chimir. O clipă, fulgărător, zări pe Ion Băeșu incremenit, cu boii de funie; își simți brațul drept prins ea în clește; bolnavul din car zvîcnise năprasnic asupra-î. Simți o lovitură tare și o săgeată, în deșert, în stînga. Țiganul se înălță; el căzu. Văzu a doua oară scînteierea cuțitului.

Răcni lung, cu glas chinuit:

»Nu mă omorîți, oameni bunii! Vă dau pararele, numai nu mă omorîți!...»

Țiganul înalt, cu nasul coroiat, se zvîrlise și el ușor în car. Dumitrache Hazu cercă să se scoale. Simți că cineva îi smulge punga din chimir. Pieptul îi pîrăi. Singele îi năvăli în ochi. Simți a doua săgeată în deșert. Porni a geme lung, fioros, cu durere.

Țiganii ceilalți doi se prăbușiseră cu cuțitele asupra lui Ion Băeșu. Omul lăsă funia boilor. Cuțit n'avea. Numai un răsteu ținea în mina stîngă. Zvîrli și răsteul și-și cuprinse cu dreapta pălăria lată. Se trase înapoi. Începu să urle prelung:

»Săriți! Hoții! Ne omoară hoții!...»

Glasul lui răgușit, izbucnit din cumplită spaimă, se risipea în întinderile finețelor, în

cuprinsurile tăcute. Țiganii se zvîrliră dintr'un salt, asupra-î, cu cuțitele. Băeșu se trase pe lingă boii, ridică pălăria, simți arsura unei tăieturi în brațul stîng. Răcînd, se trăgea iute spre fîntină, căuta un loc de scăpare, căuta un par, căuta o piatră; își purta trupul scund cu mișcări iuți; ochii lui verzi se deschiseseră mari, îngrozii, pe fața albă ca varul, pe care lucea o pînză de sudoare.

Striga greu: »Săriți!...» Și glasul-î deștepta tăcerile.

În car Românul celalalt se zvîrcolea și gemea sub frămîntările Țiganilor. Băeșu simți a doua arsură de cuțit. De pe brațul stîng, în lungul degetelor, curgea sînge fierbinte. Tilharii se încordaū, veniau plecați, pe furis, spre el, căutaū să-l izbească odată, din două părți. Dintre ei patru, nimenea nu rostise nici un cuvînt. Tăcuți, încruntați, negri, se năpusteau cu cuțitele.

Într'o mișcare de fulger, omul puse mina pe ghizdelele fîntinei; se încordă, odată cu alt răcnet al disperării, al morții; scîndura groasă pîrii ascuțit, plesni, se desprinse; Băeșu o trase spre el, o ridică în stînga; însă înainte de a o repezi, Țiganii se traseră sprinteni îndărăt. Dar iar se repeziră, cu umărul stîng înainte, cu un braț în apărare, cu dreapta încovoiată pe dedesupt, țînînd fierurile lucii.

Dar strigătele de groază deșteptaseră undeva, într'o cotitură a văii, în finețe, în locuri nevăzute, pe cîțiva oameni. Aproape, deasupra vâlceleii și deasupra fîntinii, oameni cu coasele, fără pălării, fără brie, cu cămeșile filfăind, așa cum îi apucase vremea, se arătară. Veniau opt; unul după altul se arătară cu părul vilvoiu, răcneau, se îndemnaū, se lăsaū în goană spre fîntină, cu coasele înălțate.

Dumitrache Hazu, prăbușit din car, zăcea lingă roate; Băeșu, cu stînga șuroind de sînge, se apropia de el; cei patru Țiganii se mistuiră într'o clipă în păpușoae. Dar cositorii îi vedeau de pretutindenii, le zăreau capetele, vedeau învăluirile porumbiștei, se chemau cu glasuri aspre și-i țarcuiau, risipindu-se, dîndu-le ocol.

Băeșu cuprinse de subt umerii pe Hazu și-l trase la umbră, sub răchită. Cămașa, în dreptul coastelor din stînga, era numai sînge, sînge gros, negru, care năvălea din rănii. Românul abia sufla, cu ochii deschiși mari, cu fața dintr'odată întunecată, pălită, întristată, subt

umbra pe care o cernea frunzișul verde-gălbui al copacului. În liniștea și 'n căldura zilei, glasurile întăritate ale cositorilor se auzeau departe, chemându-se. Boii, lingă adăpătoare, stăteau acum neclintiți și priveau cu ochi mari, negri, umezi spre cei doi oameni.

Băeșu se alătură de ghizdele, scoase de două ori ciutura plină și o vărsă în jghiab, pentru boi. O scoase și a treia-oară, își clăti de singe și-și răcori mina stângă; trase din briu năframa de pinză subțire, o muie în apă, apoi se întoarse la Dumitrache Hazu.

Omul sta pe spate, cu umbra adincă de mihnire pe față. Băeșu îi întinse spre năframa udă. Hazu clătină din cap: nu-i trebuia. Și rămase cu ochii deschiși, privind la tovarășul de drum. Buzele i se mișcară.

Băeșu întrebă încet:

»Vrei să-mi spui ceva?»

Rănitul făcu semn din ochi de sus în jos, și 'ndată rosti lin:

»Eū de acu mor. Să mă duci acasă, și să spui nevetei cum a fost...»

Și după vorbele acestea muri. Fața-i rămase neclintită, în umbra plină de mihnire a frunzișului de răchită. Băeșu îl privi un răstimp, apoi

își șterse de iarbă mina stângă, iar umplută de singe. Întinse degetele și coborî pleoapele mortului. Oftă greu, parcă se deștepta din gânduri și se sculă în picioare.

Larma de glasuri creștea, venia ca un vârtej prin porumbiște. Sfărîmînd strujeni, gîfăind, plini de sudoare, cu cuțitele în mînă, cu ochii crunți, cei patru Țiganii de-odată izbucniră din desiș, strînși alături, încolțiți de toate părțile de Români care săltau în juru-le și-i ajungeau.

»Îs dela Ciohorăni! strigă cineva. Îi cunosc. Cel lung a fost și la ocnă!...»

Fugarii voiră să se năpustiască peste mort, pe lingă răchită, spre luceagurile apropiate ale Moldovii. Dar din toate părțile de-odată, scurt, izvoriră oamenii întinzînd cu brațe tari coporiile; coasele incovoiate fulgerară în lumină, se atinseră, se opriră cu sunete domoale, în jurul capetelor fugarilor. Ghemuiți unul în altul, Țiganii incremeniseră ca niște stane de piatră între briciurile coaselor. Își zbateau numai piepturile în gîfăiri gemute și cu capetele în piept, între fierurile împreunate, își rostogoleau ochii, cu albul ca de lapte, privind pe lingă umeri în jur, ca niște fiare. Mortul se odihnea în liniștea lui, care parcă se cernea din cerul singuratec.

Mihail Sadoveanu.

Coloseul.

Roma, 20 Noembrie 1906.

I.

Locul de așezare; amfiteatrul; întemeierea lui.

Puterea neșterselor amintiri din școală și vraja strălucirii ce poartă un nume dintre cele mai vestite mi-au grăbit pașii 'ntîi și 'ntîi spre cea din urmă rămășiță vie a măririi romane, spre Coloseu.

Êșind din strîmtoarea ulișilor moderne umbrite de mărimea clădirilor ce se îngrămădesc la poalele despre meazăzi ale Esquilinului, ochii mei au avut bucuria să vază aveau înaintea lor ceea ce fuseseră obișnuiți să admire numai după spusa altora și după chipurile fără de suflet ce stău astăzi la îndemîna oricui.

O lucrare de artă, și îndeosebi o lucrare arhitectonică, nu-și mărginește prețul ei în sine,

în forma ei singuratică; ea prin ea însăși de multeori poate însemna puțin, ceea ce i dă însă însemnătate și-o scoate la iveală și-i însutește bunătatea și frumseța, e legătura ce are cu tot ce-o încunjoară, e felul cum se înramă în locul ce ocupă, e chipul cum întrupează idea ce i-a dat naștere sau rostul practic pentru care e menită. Dacă o parte din aceste condiții de înțelegere a Coloseului nu le putem dobîndi decît prin istorie, dar cel puțin temelii lor stă în fața noastră, și ea ne poate ajuta să ne ridicăm cu sufletul și cu mintea pînă la concepția vremii, la acea mîndrie și însuflețire înaltă ce făcea pe Romanii să vază în el simbolul puterii și al măreției lor proprii. Nu; Coloseul nu-l putem pricepe în negura și gerul nordului. Ne-o spune el însuși — suflet meridional ușor înveșmîntat și cu pieptul deschis la soare, nu îmbrobodit și

incotoșmănat și cufundat în taină ca fiul țărilor friguroase; ne-o spune minunatul cer albastru roman, pe care se taie limpede colosul încovăindu-și culmile roase și știrbite de cele optsprezece veacuri ce apasă pe umerii lui; ne-o spun cele trei dealuri ce-î străjue dinprejur — Palatinul despre apus, Caelius despre meazăzi și Esquilinul despre meazănoapte — aproape de aceeași mărime cu dînsul. Între aceste dealuri el se înalță ca o plămzire a firii în partea unde odinioară — legend Palatinul de Esquilin — strălucea de artă și bogăție »palatul de aur« (domus aurea) a lui Neron, cu tot com-

acestei clădirii, ale cărei proporții neobișnuit de mari a însuflat poporului numele de Coloseu (prefăcut mai tirziu în Coliseu).

De fapt principiul arhitectonic al amfiteatrului nu era o noutate: el pornia dela teatrul grecesc — un semicerc săpat de obicei în povîrnișul unui deal și acoperit cu șiruri de bănci, la poalele cărora se întindea neted terenul circular al orchestrei. Deosebirea acum, și asta e o născocire romană, o noutate în istoria artei, era prefacerea semicercului într'un cerc întreg adecă prelungirea celor două aripi ale teatrului până la deplina lor împreunare pe o linie eliptică

Coloseul restaurat: lupta de gladiatori (în față cu loja imperială, la stînga vestalele).

plexul de zidiri, de căderi de ape, de lacuri meșteșugite și de grădini deapururi verzi și înflorite.

Această lucrare a luxului și a risipei, care ca un fel de seraiu oriental amintea cruzimea și trufia dătătorului de foc al Romei, și a fost cruțată de moștenitorii tronului său, mai ales că albia, în care se afla așezată ea, era nodul mai multor strade din cele mai umblate din Roma, care acum stăteau întrerupte din această pricină. Plebeianul Vespasian, întemeietorul dinastiei Flaviilor, îndată după triumful ce a purtat în Iudea, a rupt zidurile ce tănuiseră desfrîul tiranului și a pus temelile amfiteatrului: doisprezece mii de Jidovi aduși ca robi au sporit numărul celor ce lucrau la înălțarea

corespunzătoare și totodată execuția planului cu mijloace curat arhitectonice; în acest chip s'a statornicit un nou fel de clădire rămas tipic și luat ca mustră pentru multele amfiteatre ce s'a'u zidit mai tirziu în toate orașele cu vază ale împărăției romane. Apoi roman mai era amfiteatrul prin jocurile ce se dădeau într'însul.

Vespasian n'a văzut isprăvit așezămîntul ce înființase; norocul acesta a fost dat fiului său Titus, care în anul al optzecilea al erei creștine a inaugurat acest monument, cel mai mare teatru din lume, prin care se îndeplinea în parte dorința în urarea poetului rostită cu vr'un veac înainte:

possit nihil urbe Roma
Visere majus!

II.

Clădirea.

Închipue-ți în fața ta, cetitorule, un munte mai înalt de treizeci de staturi de om, care se rotunzește de jur-împrejur pe o linie ovală de peste jumătate kilometru. Această rotundă uriașă e pe dinafară împărțită în patru caturi, cum se vede acum numai dinspre răsărit și meazănoapte. Cele dintîi înfățișază o formă, care e una din cele mai obișnuite în meșteșugul de-a clădi al Romanilor: zidul făcut din stane pătrate de travertin, o traicică piatră văroasă gălbue-albicioasă adusă din apropiere, din Tivoli, e stră-

se deosebesc: în catul al doilea sînt de ordin ionian, iar în al treilea corintian. Pe lingă asta arcadele aici erau împodobite cu cite o statuie, care dădea viață golului negru ce căsca prin ele. În sfîrșit peste toate părțile amintite se înalță zidul plin al catului al patrulea — poate un adaos de mai tîrziu, — a cărui singură podoabă stă într'un șir de pilaștri de stil corintian abia reeșiți și așezați pe linia alor trei rînduri de coloane. Acest zid, după fiecare doî pilaștri, e prevăzut cu ferestri pătrate, care împreună cu ferestruicele ce alternează în atica de desuptul lor, dau lumină și aer galeriilor acoperite din

Coloseul: vederea actuală dinspre nord-vest.

bătut în fiecare cat de un șir de deschizături mari arcuite, cunoscute sub numele de arcade. Pe o temelie eșită afară cu două trepte de lespezi se încolățește rondul întîi al arcadelor înalte de vr'o trei metri și despărțite de niște pilaștri patrunghiulari, la mijlocul cărora răsar, în jumătatea lor din afară, coloane doriene ce par a sprijini un briu de ciubucărie, un grîndiș simplu cu arhitrav, friză și cornișă, care — ca și baza ce sprijinește coloanele — nu aî nimic din stilul dorian în ele. Urmează deasupra lor atica, o cingătoare masivă care aici alcătuește un fel de razim, pe care se ridică — micșorîndu-și tot mai mult cercul — catul al doilea și al treilea cu aceeași orînduială arhitectonică și ornamentală; numai coloanele lipite de pilaștri

lăuntru. Deasupra fiecărei ferestri se văd cite trei policioare de piatră, așa zisele console, cari corespund cu tot atitea găuri din streșina ce încoronează clădirea; în ele erau înfipti niște stîlpi, de care erau legate pînzele ce slujiau pentru apărarea publicului de arșița soarelui și de ploaie, căci Coloseul nu avea coperiș.

Astfel e fațada. Ea impresionează prin simplitatea și temeinicia ei. Elementele constructive ale arhitecturii grecești sînt aici, cum am văzut, întrebunțate ca simple motive de decorație, dar nu pentru întîia dată, cum ne arată bunăoară ruinele teatrului lui Marcellus din vremea lui August. Simțul artistic al arhitectului a făcut însă ca ele, de astădată, să fie mai mult însălate, decît prelucrate, căci altfel ar fi slăbit efectul

întregului mare și impunător atrăgînd luarea aminte asupra amănuntelor miștoase. Dacă masivitatea catului de sus ne dă o senzație de ceva greoi și displăcut, în schimb sistemul mlădioaselor încovăeturi ale șirului de arcade deschise și închenărate în pervazul liniilor drepte dovedește o înaltă concepție monumentală; el ne vorbește un grai maestros și sărbătorec izvorit parcă din sufletul Romei împărătești.

Dupăce am cunoscut fațada, să vedem interiorul clădirii. Orice arcadă a parterului era o intrare. În totul erau optzeci de intrări, șaptezeci

gurile de sus, de unde ajungeau la locurile lor de ședere. Un alt șir de scări era făcut în zidul ce desparte cel din urmă coridor al parterului, de strunga centrală în care se dau feluritele jocuri.

Cum eșim din umbra bolților și aruncăm o privire asupra cuprinsului din lăuntru, ochii noștri rămîn uimiți de priveliștea nemaivăzută ce ne împresoară. Ți se pare că în jurul tău se înalță cetatea uriașilor — atita grozăvie e în măreția zidurilor ce cuprind valea aceasta întinsă ce alcătuește așa numita cavea și arena.

Colosenul său amfiteatrul Flaviilor restaurat.

și șase numerotate pentru public și patru intrări de căpetenie la capătul axelor elipsei: două pentru împărat și suita lui și alte două pentru ceice lua parte la jocuri.

Interiorul clădirii arată, în chipul cum e lucrat și orînduit, aceeași simplitate și același spirit practic ca și înfățișarea din afară. Întrînd pe una din arcadele de jos, cari se prelungesc în linie dreaptă boltindu-se înăuntru, dăm mai întîi de două coridoare paralele cu elipsa zidului din afară; în păretele ce urmează pînă la al treilea mai depărtat coridor concentric sînt lucrate de-o parte și de alta un șir de scări cu trepte de piatră, care se văd și acum, în parte cu totul dărăpănite; pe ele se urcau privitorii în gan-

Pentru a-ți da seamă de felul acestor din urmă, gîndește-te la o pilnie uriașă: păreții ei teșiți sînt cavea și capătul de jos, arena. Pripoarele celei dintîi, acoperite altădată cu o poditură piezișă pe care erau treptuite șirurile de bănci ale privitorilor, nu mai sînt decît niște ponoare de ziduri, în care însă recunoaștem și acum, pe temeiul culoarelor concentrice ce le despart, trei părți deosebite, sprijinite de puternice substrucții ce radiază din centru spre periferie.

Partea cea dintîi și cea mai năruită, care vine numai decît după arenă, o forma așa zisul podium, un fel de balcon înălțat cu cîțiva metri, în care, pe lîngă loja imperială (pulvinar)

așezată ceva mai sus, erau scaunele de marmoră făcute anume pentru curtea împăratului, pentru senatori și preoții feluritelor colegii precum și pentru fecioarele vestale, care în ochii Romanilor se bucurau de cea mai înaltă cinste.

Urmau apoi — întrerupte de un brîu mai larg ce slujia ca loc de trecere — două ranguri de bănci de marmoră orînduite aproape ca parterul teatrelor noastre; unul era ocupat de cavaleri și magistrați, iar al doilea de cetățenii romani. Ele erau despărțite de podium ca și de cel din urmă cat de un părete circular (balteus) cu ferestre pentru lumină și uși pentru intrarea publicului. Deasupra celui din urmă părete încingător, ale cărui rămășițe se pot urmări bine și acum, se ridică al treilea rang făcut pentru femei — un portic, un fel de pridvor cu stâlpi și cu bănci de lemn, pe al cărui învâliș oblit mai erau încă laviți de ședere pentru gloata de rînd — misera plebs. Aici era o mină de marinari dela flota din Misena, anume puși pentru a întinde umbrarul de pinze legate de stâlpii de pe policioarele amintite.

Toate scaunele și rîndurile nesfîrșite, cari ajungeau pînă la marginea de sus a clădirii, puteau adăposti peste 50,000 de oameni! Linia

lor coboritoare dădea fiecăruia din ei deopotrivă puțința de a vedea tot ce se petrece pe arenă. Romanii ca și Grecii nu suferiau la priveliștile lor de răul atît de supărător ce observăm la parterele celor mai multe teatre de astăzi, în care o parte din publicul ce șade pe acelaș nivel nu poate vedea liber, căci e împedecat de capetele celor ce-î stau în față, iar cei scutiți de acest rău, nu pot vedea deplin desfășurările jocurilor din pricina neajunsului optic ce înfățișază scena ridicată.

Aici, din potrivă, arena — o bătește pardosită cu scînduri presărate cu nisip (de unde și numele de arenă) — e văzută la fel din toate laturile. Axa-î mare e de optzeci și cinci metri, iar cea mică de cincizeci și trei. Jumătatea ei spre răsărit a fost nu de mult dezvălîită pentru a fi cercetată de învățați; sub pardoseală se văd mai multe rînduri de încăperi, de ganguri și canale, parte pentru scurgerea apelor și parte, precum arată și alte amfiteatre (Putcoli, Capua, Nîmes), pentru păstrarea mașinilor (întrebuîțate bunăoară la schimbarea arenei într'un havuz mare de apă, pe care se dau uneori bătlîii navale) și în sfîrșit poate pentru închiderea animalelor aduse aici în ajunul luptei.

(Va urma.)

G. Murnu.

Aduceri aminte.

III.

Îi ziceau Moțul.

Se pripășise la oraș din cine știe ce sat laturalnic, dela Vidra ori dela Neagra, din creerii munților.

Înalt și spătos, adus puțin de spinare, își păstrase cu îndărătnicie portul dela sate și meșteșugul lui de ciubărar.

Ședea singur într'o casuță dărăpănată cu coperișul de șindilă, pleoștit pe-o ureche. Copiii ne strecuram în virful degetelor în tindă, oprindu-ne aici, spre a putea ieși mai în grabă la larg, în caz de nevoie.

— Baciule, dă-ne un cerc...

Bătrînul mormăia ceva întorcîndu-și spre noi capul cărunț, pleșuv de jumătate.

— Ha?

— Un cerc, baciule!

— Stați, dragii baciului, că vă dau eu, numai să pun mîna pe nuia!

Și pe cînd se ridica bătrînul, noi eram în a treia uliță.

Altădată, cînd îl nimeriam mai în voie, Moțul ne da cercuri și donițe mici, pentru un crucer-doi; ne da chiar cite o felie de malai în schimbul bucăților de pine albă, pe cari i le aduceam de acasă.

Vorbia puțin, abia scotea cite o vorbă.

Cînd coboriau ciubărarii dela Albae și dela Scărișoara se opriau în drumul de țară de se abăteau pe la el. Moțul le da în seamă cu multă grije munca: ciubarăle, cercurile și donițele, adunîndu-și vrafal de doage la o parte. Se tocmaiă, după înțelesul lor de mai nainte, și bătrînul le doria drum bun și noroc la tirg.

Călușei mărunți porniau în pas domol, scu-

turindu-și marfa la tot pasul într'un zuruț de doage noaună. Pășiau încet și mărunțel, pe drumul așa de bine cunoscut, după crișmele unde țineau popas.

Și bătrînul privia în urma lor cu ochii pierduți în zare.

De mult nu se mai zăria și bătrînul tot sta pe prisă pe ochii pe urma celor plecați în pribegie.

N'auzia și nu vedea pe nimeni.

În sufletul lui vedea călușei urcînd indesaț pe drumul din spre Dealul-Mare. Cunoștea movilele de pietre din marginea drumului, podurile, casele răsărăite de-asupra culmilor, chiar arborii singuratici, minunata pădure de fagi, printre cari răsăria, din vreme cîte un brad mîndru, fremetindu-și cetina.

Vedea cum ciubărarii pășese alături, spunîndu-și glume, oprindu-se pe la cele crișme răslețe, să-și mai ude grumazu. Vedea cum ei se întilnesc cu tovarăși, cari se întorceau «dela țară», cu călușei sprinteni, cu marfa vindută. Schimbau o vorbă două de ce mai e nou pe acasă și de ce mai aveau ei de spus «pe nevestelor și copilașilor rămași în urmă».

Și-i venia așa un dor nebun s'o ia și el pe urma lor, să înceapă iarăși viața aceea de pribegie, care-i era așa de dragă odată. Simțea cum un fior tineresc îl cutremură, cum sîngele îi aleargă mai cu zor prin trupul slăbănog.

Suspina înfundat, cu ochii în pămînt.

O taină mare îi apăsa sufletul, aproape să-l strivească.

Cînd soarele scăpăta după muchia dealului, bătrînul se gîndia înduioșat:

— Acum vor fi ajuns sub Dealul-Mare!

Îi vedea cum își leagă călușei de pocumbi, lăsîndu-i mai la larg, să poată paște, așezîndu-se apoi pe iarba moale, desfăcîndu-și merindea din fundul desagilor. Se porniau glumele și pîcălele. Unul mai meșter scotea fluierul și începea o doină. Căii ciubiau urechile și ascultați și ei, în vreme-ce stăpînii lor adurmiau unul cîte unul, sub clipirea tainică a stelelor, sub freamătul de rugă al pădurii...

Zile întregi îi urmăria în gînd.

— Acum vor fi la Zlatna... acum se culcă la Rîpa-Roșiei, lingă Bălgărad...

Ciubărarilor, cari se abîteau pe la el, le spunea dinainte:

— Așa-i că v'ați întilnit cu ai noștri pe la Sibiu?

Numai arare se întimpla să nu nimerească.

Atunci sta pe gînduri, număra încă odată zilele și da apoi cu socoteala, cam pe unde s'au abătut dela drumul obișnuit.

Cînd se apropia apoi vremea reîntoarcerii, bătrînul nu mai avea astîmpăr. Cu două-trei zile înainte le eșia în cale.

Mergea pînă la crișma dela capătul orașului, trăgea un pîhărel-două de rachiu, pe lavîța dinaintea crișmei, cu privirea pierdută în lungul drumului.

— Nu vin azi, vād eu că nu vin... dar pe mine seară pun rămaș că-s aici.

Nici nu se mai întorcea acasă.

Cînd se crepa de zi, o lua pe rîcoare, pe Valea-Cerbului, în sus.

Era mai tînăr cu douăzeci de ani, par'că.

Pășerile ciripiau alintîndu-se pe ramuri, vîlceaua se prăbusea alătura cu sgomot, în revărsări spumoase, și bătrînul legăna încet-încet o doină trăgînată.

Dela o vreme se pomenia stînd locului, nitîndu-se încetîro i-o luase murguțul și tovarăși.

Și nu vôlea pe nimeni...

La poala dealului întilnea cîțiva ciubărari, cari erau tocmai gata de plecare.

— Noroc fîrtați! Dar ai noștri cînd vin?

— De sară baciule... că i-am lăsat dincoace de Bălgărad.

— Da făcut-or tîrg bun?

— Făcut, da.

Trebuiau să-i spună apoi bătrînului din fir în păr, pe unde au umblat, unde și-au mîntuit marfa, ce-au cumpărat, căci foarte arare veniau cu călușei neîncărcați.

Pe pustă cumpărau lebețițe și pepeni și le vindeau apoi mai încoace cu preț îndoit, apoi cumpărau bucate și le vindeau și pe aceste.

Și își făcea socoteala, cît are să vină pe unul.

În virful dealului poposia.

Își scotia merindea și îmbuca în tihnă știind că are destulă vreme de așteptat.

Apoi se urca sus, la crucea de lemn, și chiuia odată:

— Mă Todoruț, măăă!...

Departa pădurea răsuna într'un freamăt nedeslușit.

Știa el bine, că nu pot fi încă pe aproape,

dar gîndia că-î răsbate glasul pînă jos, în Valea-Dosului.

Se gîndia o vreme să le iasă înainte, dar cum drumul se despărția în două, nu știa pe care să apuce. Îi era teamă să nu treacă pe alături.

Mai sta el ce mai sta, mai prindea vorbă cu drumeții, cari poposiau cu toții în virful dealului, mai cerca să fure un puiut de somn, la umbra brazilor.

Spre seară, chiuia iarăș, mai cu suflet:

— Mă Todoruț!...

Din vale s'auzia abia un »hop-hop« slăbit.

— Voi sînteți, mă?...

Și cum »hop-hop«-ul se repeta acum mai deslușit, bătrînul nu mai putea de bucurie și le trimetea într'una semne.

Îi zăria de departe și alerga înaintea lor.

Erau veseli și sgomotoși, chiar călușei mergeau mai cu nădejde, căci mergeau acasă.

Nici nu simțiau pînă ajungeau în oraș, atîtea avea de povestit bătrînului, care-î asculta clătînînd din cap.

Acasă scoteau bănuții înodați în colțul năframii, hîrtiile ascunse în fundul desagilor — două sau trei, de cite zece.

Îi împărțiau frățește și bătrînul îi cîntea apoi cu beaură.

Drumeții, copleșiți de osteneală și de beaură, clipeau tot mai des din gene, la filfăurile luminii de său.

O înduioșare mare îi lua în stăpînire.

— Știi ce, baciule, să vii D-ta acasă... că tot e mai bine să moară omul acasă.

Bătrînul răspundea dirz;

— Nu mă duc... eu nu mă mai mișc de aici... S'a isprăvit!

Stăruințele erau de geaba.

O știaū bine asta cei doi Moți și, dela o vreme, nu mai ziceau nimic.

Bătrînul ședea încrunțat, rezimat de colțul mesii, cu ochii țintă la flacăra luminii.

Într'un tîrziu se culcau trintiți pe cojoace sau pe o mină de fin.

Și bătrînul se svîrcolia multă vreme încă pe așternutul lui, fără să-și poată închide ochii.

O poveste veche, aproape uitată, îi trecea prin minte.

*

O poveste veche...

Nevasta lui tinăra și voinică, așa cum o văzuse pentru cea din urmă dată, îi răsăria din cînd în cînd, ea o vedenie din ce în ce mai ștearsă, în trecutul luminos al tinereții.

Ce s'a ales de ea? Pe unde o mai fi?

Nu știa și nici nu vrea să știe.

Își amintea numai de isbitura de trăznet, care l-a fulgerat, cînd a aflat casa goală și pustie. Fugise în lume, în vreme-ce el colinda cu călușelul țările, să agonisească o bucată de pine amară.

A pornit atuncî rasna prin lume, pînă s'a așezat, într'un tîrziu, la oraș.

Și trăia așa ca un pustnic, fără să intre în vorbă cu cineva, decît cu cei cîțiva ciubarari, cari îi erau tovarăși.

Vorbia puțin, și dacū îl punca păcatele pe cineva să aducă vorba, măcar pe departe, despre nevastă, își rotia ochii plini de singe și vifele și se întindeau ca niște sfori:

Să taci, mă, că te pocnesc în numele Tatălui!

*

În clipele din urmă, cînd bătrînul se svîrcolia în spasmurile agoniei, o muiere slabă și girbovită sta în tindă și plîngea cu sughituri.

— Baciule, îi zise unul din tovarăși, cari veniseră la el știindu-l pe ducă, nevasta D-tale e afară... vrea să te vadă...

Bătrînul deschise ochii mari, sticloși, fără să priceapă de ce era vorba.

— Nevasta vrea să te roage de iertare...

El făcu un gest abătut, spunînd abia pe șoptite:

— Eū n'am nevastă...

— Baciule, ești bătrîn și moare și ea azi-mine, iart-o, să te ierte Dumnezeu...

— Dumnezeu iartă... poate să ierte... eu nu pot...

Se întoarse încrunțat spre părete — și muri.

Al. Ciura.

SCRISORI DIN BUCUREȘTI.

IX.

Un poet nou.

(Notițe.)

18 Ian. 1907.

Cătră pace:

Spre tine 'ntindem dreapta toți, dar vai!
Trecutul plin de lacrimi ne desparte;
Tot fulgeră de dincolo de moarte
Însingerata spad' a lui Mihai...
Iar la lumina ei citim deodată
Și slava și durerea noastră toată:
Măreț, fulgerător, dar fără ură,
Veni — și s'au plecat supuși Carpații
Și-o clipă, după un mileniu, frații
Viu minile și 'ntind: Se cunoscuseră...
El a căzut răpus de-a nopții gloată
Și-ai lui s'au risipit tăcuți, în cete,
Dar minile ce s'au atins odată
Se caută și azi cu vechia sete.
El a căzut, dar visul lui nu moare;
Din groapa-i tainuită crește-o floare,
Mereu se 'nalță floarea 'nlăcrămată
Și-a ei mirează-mă umple țara toată.

Ai crede că vorbele curg din gura celui mai național rapsod. Și totuși numele literar, care le iscălește, acoperă un nume civil, bulgăresc, Stanciov. Tinărul este remarcabil — între altele — și ca întâiul suflet poetic, pe care Dobrogea îl impune atenției noastre.

Dl Cerna s'a născut în Cerna (județul Tulcea), din părinți bulgari. Tatăl lui a fost, mi se pare, învățător și a murit de vreme. Poetul este orfan, și — se știe — orfanii au prilej să cugete de timpuriu. Un negustor din Brăila, Nicolopol, îl crescuse până la absolvirea liceului: el creștea un elev deștept; cu simpatii precoce pentru socialism, pe care-l părăsi însă repede; a încercător, de pe-atunci încă, al versului românesc.

Eu l-am văzut întâmplător în momentul, cînd sosia în București să se înscrie la universitate și mai apoi odată într'un colț de berărie, uitînd păbarul de dragul discuției. Avea un trup mic, ca de Japonez, ochi vii, scilicitori de inteligență și o față inbujorată.

Cultura noastră l-a făcut al nostru: Cine cîntă astfel pe Mihai-Viteazul s'a identificat cu simțirile cele mai proprii Românului.

În literatură a cerut intrare de vreme, c'un sonet publicat în Viața, mi se pare, pe la 1896—1897. Floarea albăstre i-a trimis o

poezie pe care a publicat-o Șt. O. Iosif. Tot Iosif l-a descoperit apoi la Sămănătorul, căruia-i trimisese versuri.

Fie binevenit între noi!

Deși precoce, se pare că gîndirea socială a poetului nu s'a stabilit. Prin Septembrie 1905 poetul nu ținea cu cei slabi. Citise pe Nietzsche înainte de Dura lex? Căci de astădată vorbește ca din cartea lui: Natura este optimistă; ea creează din ce în ce tot mai perfect, ne duce spre viitorii semi-zei (supraoamenii); însă uneori natura oboșește (poeticește!) și atunci produce suflete slabe, căroră «un geniu al milei, o fecioară» le inspiră principiul: Să faceți o virtute din setea de plăcere! Copiii slabi ascultă, rîvesc, dar e 'nzadar, ei trebuie să cucerească binele:

Iar roade*) ce păreau că vin de sine,
Acuma cer să fie cucerite...

Ei nu pot cuceri fericirea și recad în vechea lor «genună». Îi însoțește și aici pînă în sfîrșit simpatia poetului? Nu! El chiamă zeita miloasă și-i dă un sfat, pe care noi o rugăm să nu-l asculte:

Zeita tu, eternă bunătate,
De-î întîlni în lungă ta cărare
Slabi și nevolnici, suflete 'userate,
Treci înainte, lasă-i în uitare!

La vechea dragoste de viață ei «nu au drept!» Decî drept are numai cel ce poate cuceri un drept: Socialismul tineresc a rămas în drum; poetul are idealul supraomului, personalității tari.

Personalitatea tare va rămînea; dar în ea se vor schimba cîteva idei. În Iunie 1906 «lumina» poetului este Isus, căruia-i zice om — mai tîrziu îl va coborî din cer — și pe care-l apropie așa de cei slabi:

Al nostru ești, al celor slabi și goi —
Putut-a oare sufletu-ți să fugă
La cei senini și fericii din cer
Cînd jos, prin murmure de chin și rugă,
Atîtea brațe tremură și-l cer!

Tot astfel și în Cătră pace: nota creștină, miloasă — mila celui tare — domnește:

Dar rodul trudei noastre se risipește 'n vînt...
O zee! Cei puternicii ne pun în jug de prunc,
Și anii trec zadarnic,

*) Romînește — corect — se zice determinat roadele.

Căci nu-î a noastră casa pe care o zidim;
Pămîntul pentru care am plîns și suferim,
Pe noi ne 'ngroapă numai; iar pentru ei e darnic;
Chiar pe Isus, ce-odată s'a coborît pe lume
Să plîngă împreună cu cei îngenunchiați,
Pe El chiar ni-l furară, și azi în sfîntul nume
Cel tare 'mpilă slabiî, iar fratele pe frați.

Maî simpatică este de sigur a doua față a poetului.

*

Restul poeziilor sînt închinat celui maî puternic impuls, amorului.

Ce se poate constata în toată poezia nouă românească, originalitate, se găsește și aici. Fraze și idei vechi de tot ca d. e.

Orî și ce ungher al firii
Îmî pare că repet' aceste șoapte

sauca alta, maî proaspătă, dar încă mereu în curs:

O tînără poveste de iubire —
Tu, tu ești fericitul din poveste —
Umplu întreg pămîntul de povești —

sînt împrumuturi mici, infinitesimale din bagajul de idei al vremii; ele se perd pe lîngă mărimea alcătuirii proprii. Firește, originalitatea nu vă trebui căutată de pildă în Părăul și Floarea, a cărei concepție simbolică face oarecare silă realității ce ascunde. Un frumos, mic basm romantic, în stil vechiu, este și April:

În glas aî aiurări de liră,
Pe frunți un răsărit de zori;
La șipot unde poposiră
S'aî adunat privighetori.

Iar zeul dragosteî, April,
Din două gurî făcea o floare
Și flecare sărutare
O saluta din crengi c'un tril.

Visînd, cei doi îndrăgostiți
Tot repetau în suflet cîntul;
Atunci, din fundul văii, vîntul
Văzînd cit sînt de fericiți.

S'a strecurat în crengi tiptil,
Mișca un ram, zimbă în soare
Și-î îngropa sub colb de floare
C'un ris zburdalnic de copil.

Acest joc de pură fantazie este grațios.

Cerna nu are însă obiceiul de a se mărgini la astfel de vedenii. Ele se însoțesc de cele maî multeori c'un număr de idei tipice; de pildă: Fericirea îl face iubitor și devotat tuturor,

fiind fericit, avînd puterî zeești ar șterge «orice dureri.»

Altele sînt foarte caracteristice pentru personalitatea-î puternică. De pildă: A exprima, ca el, adîncimea simțirii amorului, intimitatea fericirii nu i-a fost dat orîcărui poet român:

Spune, spune înc'odată, murmură-mi de mii de ori
Vorbele ce dau viață, cîntecul ce dă fiori;
E o muzică pe care o ascuți cu ochii uzi
Și, oricît ai auzi-o, însetezi s'o maî auzi,
Pînă cînd îți intră 'n suflet și cu dînsul una face
Pînă cînd viața toată se învăluie în pace,
Pînă cînd pămîntul, cerul, tot ce-ai vrut și ce-ai gîndit
Într'o singură lumină se confundă 'n infinit...

(Printre lacrimi)

Ea se poate depărta în lumî, din care nu maî poate trimite decît raze; ce s'a născut odată în sufletul chinuit al lui, bunătatea nemuritoare, nu va maî pieri; este conștientă multă în acel Noi iubim, pe care poetul îl opune ureî, în înseninare; el este acum atît de tare, încît ușor, pe nesimțite învinge orice gînd rău.

Au însă și un cusur poeziile de amor. Este o parte din filozofia lor, care — altfel — a îndemnat pe un critic să compare pe Cerna cu — Eminescu! Ce-î dragostea am știut saî știm mulți din cititorii acestei scrisori. Să gîcim dar ce-a vrut să spună Cerna, cînd, văzînd doi îndrăgostiți, rătăcind prin grădină, le-a zis:

Nu, nu! Atîta fericire
Nu poate fi numai a voastră!
Se pare că, nerăbdătoare
Viețile din viitor
Aud a voastră sărutare
Din noaptea nefinței lor. *)
Și dacă nebunii divine
Vă smulg în ceruri tremurînd,
E că un neam întreg ce vine
Se bucură cu voi în rînd. *)
Și dacă 'n ora fermecatā
Asemeni zeilor păreți,
E că trăiți în vis, deodată,
Atîtea mîi și mîi de vieți.

Eu nu pricep de loc, deși știu ce-a zis gînditorul. Poate că va reuși dl Mihail Dragomirescu să ne explice și nouă celor ce nu pricepem, cum trăesc viitorii strănepoți în visele noastre și cum nu noi ne simțim simțirile, ci simte în noi un neam care vine!

Cerna a publicat pînă acum vr'o zece poezii

*) Din nefință — auzînd și bucurîndu-se!

în timp de doi ani. Așteptându-l cu interes, nu ne grăbim să-l analizăm cașicum ar fi desăvârșit și sfârșit în toate privințele.

Convorbirile și-au publicat al doilea număr, cu filozofii chinute în versuri; cu o Scri-soare, a cărei eroină este de 12 ani și știe toată cronica scandaloasă a satului («Ce nevastă calcă alături, ce flăcău își lasă odorul și pe unde-și mai iaș sborul» (p. 67); cu Fluviu descrie banal; c'un început de studiu despre Cerna, Sadoveanu și Iorga; și cu alte contribuții mai mult sau mai puțin slabe. Byron (tr.

de Cerna) și Catul (tr. de Frolo) sînt singurele lecturi care ne-au lăsat mulțămii.

Floarea darurilor (Nr. 2) cuprinde un articol despre vechile bibliotecă românești — care-ar merita să fie reprodus la D-Voastră, în vr'un foileton încăpător de foaie cotidiană. Încolo multe traduceri. Dintre scriitorii vechi apare, pe lingă Boronzi, Nicolae Istrati, un amic al lui Bariș, al cărui corespondent din Iași a fost mult timp. Reposatul G. Missail a scris despre el amintiri, pe care le-a dat d-lui Dr. C. I. Istrati, un nepot al lui Nicolae.

G. Bogdan-Duică.

O deosebire.

În numărul 10 al revistei din Arad »Biserica și Școala« dl R. Ciorogariu, directorul seminarului din Arad publică un articol intitulat »Cultura teologică«, ca răspuns rîndurilor în care ne ocupam cu chemarea preoției noastre. Acest articol superior, ca gîndire și formă tuturor răspunsurilor ce ni s'au dat în această chestiune, ne îndeamnă să facem în treacă cîteva constatări.

Deosebirea în părerile noastre asupra acestei chestiuni rezultă din punctele noastre de mîncare deosebite: Dl Ciorogariu, ca slujitor al altarului, privește biserica și tagma preotească »sub specie aeternitatis«, judecă rostul bisericii deslegînd această instituție de orice fluctuație a spiritului timpului, — pe cînd noi rămînem cu gîndul la prezent, la nevoile și poruncile zilelor noastre și socotim că vremea de astăzi e puntea pe care trebuie s'o treacă fără greș omenirea dacă vrea să ajungă cu sufletul neștirbit viitorul. Noi nu ne trimitem deocamdată gîndurile în viitorul depărtat... Sîntem atît de preocupați de durerile zilelor de azi, atît de supuși principiului național, ca celui mai firesc și mai trebuincios temelii al dezvoltării neamurilor, încît am dori să vedem înviorată de acest duh pulzarea vieții noastre pe toate terenele. Vedem atît de periclitată învederarea principiului național acum, încît ne credem pe deplin justificați în credința, că astăzi la noi toate sufletele cari simt, toate mințile cari gîndesc și toate condeiele cari scriu trebuie să clădească

pe temelia acestui principiu... Sîntem atît de îndărătniciei în această convingere a noastră, încît ne socotim datorii ca și arta, această insectare eternă a sufletului după frumos, s'o supunem și s'o îngrădim între marginile vremelnice ale durerilor de astăzi... Vremea va șterge odată trebuințele prezentului, va polei cu alt duh sufletele oamenilor și va schimba și îndatoririle apostolatului, dar pînă atunci e — mult...

Astfel gîndim noi și poate tot așa judecă și domnul Iorga, cînd subordonează acestui principiu național chemarea de astăzi a preoției noastre, dorind un »cler național și poporal« și o biserică care e »casa națională a satului și nu o cetățuie de luptă dogmatică, nu un cuib de castă«. Aceste păreri ne-au îndemnat și pe noi să discutăm această chestiune. Ne-am gîndit, că astăzi în era »congruei«, cînd toată ziua își are proiectul ei de lege, toate păturile lumii noastre cărturărești trebuiesc agitate într'o singură direcție, toată slova trebuie pusă în slujba unei idei. De aceea credem noi că toți cari atrag acum luarea aminte a oamenilor noștri în altă parte, toți cari uită poruncile zilei de azi, toți cari se avîntă cu gîndul lor în viitorul prea depărtat și nu vor să se coboare la arena luptei de azi nu pot cere o ascultare deosebită. Ei pot spune adevăruri cari se pot potrivi cu marginile altor vremi sau împrejurări, pot urmări intenții bune, cari însă nu realizează nimic pozitiv. Acești oameni nu sînt apostolii zilelor noastre,

căci mintea lor nu e înfrântă cu durerile vii ale prezentului... Ei nu dau leac pentru ranele care istovesc un trup ce suferă ci retrași în laboratorul lor se adâncesc în combinarea boalelor neștiute... Și nu e o ironie mai amară ca aceea cheltauială de energie a unui medic, bunăoară, care vede chinul multimii de bolnavi ce s'au adunat la poarta lui și care în loc să alerge la sticluta cu doftoria știință ce vindecă, își așează ochiul asupra microscopului să cerceteze tainele unui baceil exotic... Acest doftor cercetaș și știutor, harnic și învățat păcătuiește pentru că nu-și coboară nrechea să asculte bătaia inimii la ceice se sting nepricepuți în jurul lui, pentru că nu înțelege unde trebuie să țintească cu înțelepciunea lui... Acest doftor va găsi poate, după o trudă lungă, mijloacele problematice ale cutărei vindecării de boală ce bintue departe în alte țări, dar va închide ochii lui munciți purtând pe suflet răspunderea grea pentru prăpădul bolnavilor, cari ar fi rămas în picioare dacă știa sfatul lui... Acest doftor e un lux al societății, — pe deplin justificat în existența lui numai acolo unde mulțimea semenilor săi poate împăca trebuințele și-l poate da răgazul cercetării... La noi însă nu poate fi așa... La noi acest doftor, atit de singur în meseria lui și atit de copleșit de vaietul celor ce se sbat sub ochii lui, trebuie să fie vindecătorul treaz al celor ce bolesc alături de el.

Pentruca noi să trăim în viitor ca neam trebuie să grijim să nu ne prăpădim în prezent. Astăzi viața noastră națională e asaltată mai aprig; aici se cere lupta mai mare; la această luptă trebuiesc angajate toate forțele; duhul acestei lupte trebuie să străbată toate așezămintele noastre, toată munca noastră; în numele ei trebuie să pornim întreagă truda sufletelor noastre...

Nici soli înfirziați ai pravilelor moarte, nici vestitori pripiți ai doctrinelor ce călătorese în viitorul necuprins, noi nu vrem. Noi vrem doftori pentru nevoile de cari ne prăpădim astăzi, vrem dascăli pentru prostia noastră, vrem apărători împotriva dușmanilor cari ne strigă la poartă... Noi trebuie să ne vindecăm unde ne doare...

Ce ne doare, unde ne doare o știm cu toții. O știu toți cari trăiesc și văd și aud. Și nu va trebui să aștern eu durerile pe hirtia acestei reviste fără — »cauțiune« ...

Aceasta e convingerea noastră sinceră. De aceea noi nu simtem nici decum împotriva unei serioase pregătiri teologice a preoților; dorim cu toții să se și dea aceasta în seminarii (cît s'ar putea spune despre aceasta!), dar nu socotim potrivit să se enunțe ca principiu de supremă împlinire a datoriei preotești la noi: o erudiție teologică... Dimpotrivă vrem, ca preoții noștri să fie inzestrați cu atribuțiile mai de căpetenie ale unei înaintări culturale și să fie astăzi alături de păstorirea lor bisericească apostolii ai culturii și îndrumătorii politicii ai țaranilor...

Acesta e îndemnul zilelor noastre...

Cit pentru viitor vremea va schimba trebuințele... Va veni poate și acel timp norocos cînd va fi o necesitate ce e astăzi lux, cînd vremea, acest despot capricios, va trezi în sufletele oamenilor alte glasuri și alte ecouri... Cărturarii acelor vremi vor fi poate mai norocoși. Atunci preoții vor fi poate numai slujitorii altarului și poeții numai slujitorii frumosului. Atunci unii nu vor mai înființa bănci populare, alții nu vor fi siliți să sgărie hirtia în cancelarii ca să-și tinjască traiul.

Atunci va fi bine, va fi și mai frumos poate... Dar sint departe zilele aceste... Noi cei de astăzi cu nepoții noștri împreună va trebui să dăm »tuturor toate« cum zice scriptura. Vom munci în dreapta și stînga pentru venirea acelei vremi de tihnă și răgaz, care și dacă nu va mai putea înțelege truda noastră, totuși ne va cinsti sufletul și ne va recunoaște omenia...

— Și e frumoasă această mîngăiere.

O. Goga.

Cîntec.

Aș vrea 'nainte de-a mari...
Să te iubească — uitînd de strană
Ca toată dragostea nebană
A celor care știu iubi.

Să plece la tine peste lancei
Pierdată ca 'ntr'o revercic,
Cărarea dorului să-mi fie
Deschisă — ca atunci.

Liliac.

Foi răzlețe.

Ion Al. Brătescu-Voinești, **În lumea Dreptății**, Iași, Edit. »Vieții Românești», 1906. 1 vol. 8° 284 pag. Prețul: 2 lei.

În 1903 a apărut primul volum de romane al dlui Brătescu-Voinești la îndemnul prietenului său, dl Nerva Hodoș, care le-a adunat din »Convorbiri Literare», unde s'au tipărit mai întâiu. »Fi-va apariția lor în volum un nou prilej să mai scriu?» — se întreba atunci, cu indoială, autorul. A scris și scrie mereu spre norocul literaturii noastre și spre bucuria admiratorilor săi, deși critica s'a purtat nedrept față de talentul real al d-sale, trecându-l cu vederea. După trei ani iată ne dă al doilea volum, care, pe lângă bucățile celui dintîiu, cuprinde alte șapte nouă cu subiecte luate din aceeași lume și cu aceleași note fundamentale: seninătatea și duioșia.

Domnul Brătescu-Voinești e avocat într'un orașel de provincie, Tîrgoviște, locul său natal. Aici la țară și-a trăit copilăria la casa »bătrînească moștenită din moși strămoși», în apropierea părinților »cinstiți, buni și uniți» de cari își aduce aminte cu atîta duioșie în **Moartea lui Castor și Simbăta**. Moștenirea ce i-au lasat-o părinții e »o inimă bună, iubitoare de frumos și de adevăr», care, cu ajutorul talentului său de a vedea și de a povesti cele văzute, a dat literaturii noastre pagini de adevărată artă.

Cele mai multe din bucățile dlui Brătescu-Voinești se resumă în vorba evangheliei: »vor cadea neamurile și se vor ridica noroadele». Lipsa de continuitate istorică dela o generație la alta, conflictul dintre generațiile de lumea veche și de lumea nouă constituie subiectele novelor. În lumea dreptății, Neamul Udreștilor, **Pană Trăsnea sfîntul**, **Conn Alecu**, **Măgheranul**, **Doa s'urori și Coana Leonora**, care spune tuturora: »Vezi D-ta munții ăia? toți au fost ai noștri odată». Lumea veche e lumea patriarhală a oamenilor buni și senini, cari trăiau »o viață curată și cinstită», iar lumea nouă e lumea în care ticlășia e a tot stăpînitore, în care virtutea e o calitate negativă, în care oamenii sînt robii patimilor mărunte de o clipă, în care imoralitatea și obrăznicia e o condiție de existență. Aceste două lumi trăiesc în România. La mijlocul veacului trecut în Țara-moșnească, îndelungă vreme rămasă în urmă, se introduce deodată formele de civilizație europeană. Rezultatul ridicol al acestei prefaceri prapite ni l-a zăgrăvit, cu măiestrie neîntrecută, Caragiale. Dl Brătescu-Voinești descrie fața duioasă a acestei prefaceri. În orașele din provincie viața patriarhală a oamenilor, cari își cinstesc »funia neamului» și-și găsesc rostul lor îngrijind moșia strămoșească, a oamenilor învățați să-și cîștige pînea de toate zilele pe cai cinstite — dispăre. Îi ia locul ropotul lumii de nimicuri, care n'are nimic sfînt. Oamenii lumii vechii nu cunosc noua realitate a vieții, habar n'au de lumea nouă și de chichițele ei, nu se pot adapta mediului nou și n'au nici tăria nici putîna de a se împotrivi moravurilor nouă. Acei oameni buni sînt slabi și »mai ușor pier, decît să se scuture de răul ce-i doboară». Poezia acestei lumi slabe, care, neputînd trăi în condițiile de viață schimbate, se prăpădește, e zăgrăvită pe paginile volumului »În

lumea dreptății», în care ea și 'n cartea vieții găsim »pagini vesele și pagini triste». Pe lângă descrierea unor scene hazlii, a unor tipuri sau a unor oameni neajutorați, slabi, fricoși și nenorociți, pe cari îi doboară brutalitatea celor tari, autorul își aduce aminte și de »sărmanii desmoșteniți cari suferă și plîng în umbră», de țărani (Din carnetul unui judecător, **Inspecție**, **Măgheranul**), cari nu înțeleg nimic din noua formă de viață. Îndreptarea scriitorilor tineri spre frumsețile vieții dela țară, unde e ascunsă puterea care poate hrăni un ideal: regenerarea neamului prin introducerea elementului țărănesc în drepturile lui firești, se justifică par'că prin romanele d-lui Brătescu, cari ne prezintă în colori negre viața nouă dela orașe. Aceasta e nota de înrudire a autorului cu tendințele literaturii mai nouă.

Ca un simbol al lumii descrise de artist reproducem:

Puiul.

Sandi, să ascuți pe mamica.

Într'o primăvară o prepețiță aproape moartă de oboseală, — că venia de departe tocmai din Africa, — s'a lăsat din sbor într'un lan verde de grîu, la marginea unui lăstar. După ce s'a odihnit vre-o citeva zile, a început să adune bețișoare, foi uscate, pae și fire de fin și și-a făcut un cuib pe un moșoroiu de pămînt, mai sus, ca să nu i-l inee ploile; pe urmă șapte zile de-a rîndul a ouat cite un ou, în tot șapte ouă mici, ca niște cofeturi și a început să le clocească. Ai văzut cum stă găina pe ouă? Așa sta și ea, doar că ea în loc să stea în coteț sta afară în grîu: și ploua, ploua de vărsa și ea nu se mișca, ca nu cumva să pătrună o picătură de ploaie la ouă. După trei săptămîni i-au ieșit niște puî drăguți, nu goi ca puî de vrabie, îmbrăcați cu puf galben ca puî de găină, dar mici, par'că erau șapte gogoși de mătăsă și au început să umble prin grîu după mîncare. Prepețița prindea cite o furnică, ori cite o lăcustă, le-o firemiția în bucățele mici și ei, pic! pic! cu cioculețele lor, o mîncău numai decît. Și erau frumoși, cumînți și ascultători; se plimbau prin prejurul mamei lor și cînd îi striga: pitpalac! repede veniau lingă ea. Odată prin lunie, cînd au venit țărani să secere grîul, ăi mai mare dintre puî n'a alergat repede la chemarea mă-si și cum nu știa încă să sboare, haț! l-a prins un flăcău sub căciulă. Ce frică a pătî, cînd s'a simțit strîns în palma flăcăului, numai el a știut; îi bătea inima ca ciasornicul

meu din buzunar; dar a avut noroc de un țaran bătrîn, care s'a rugat pentru el:

— Lasă-l jos, mă Marine, că e păcat de el, moare. Nu-l vezi că de-abia e cit luleaua.

Cînd s'a văzut scăpat, fuga speriat la prepelită să-i spue ce-a pățit. Ea l-a luat, l-a mîngîiat și i-a spus:

— Vezi ce va să zică să nu mă ascuți? Cînd te-oi face mare, o să faci cum veî vrea tu, dar acum că ești mic, să nu ieși niciodată din vorba mea, că poți să pățești și mai rău.

Și așa trăiau acolo liniștiți și fericii. Din seceratul griului și din ridicarea snopilor se scuturaseră pe miriște o groază de boabe cu care se hrăneau și măcar că nu era vre-o apă prin apropiere, nu sufereau de sete, că beau dimineata picături de ronă de pe firele de iarbă. Ziua, cînd era căldură mare, staū la umbră în lăstar; după amiază, cînd se potolea vîpia eșiau cu toții pe miriște; iar în noaptea răcoroasă se adunau grămadă ca sub un cort, sub aripelile ocrotitoare ale prepeiței. Încet-încet puful de pe ei s'a schimbat în fulgi și în pene și cu ajutorul mamei lor au început să zboare. Lecțiile de sbor se făceau dimineata spre răsăritul soarelui, cînd se îngină ziua cu noaptea și seara în amurg, căci ziua era primejdios din pricina heretilor, cari dădeau tircoale pe deasupra miriștei.

Mama lor îi așeza la rînd și îi întreba: »Gata?» »Da«, răspundeau ei. »Una, două, trei!« Și cînd zicea »trei«, frrrr! sburaū cu toții dela marginea lăstarului tocmai colo lîngă cantonul de pe șosea și tot așa îndărăt. Și mama lor le spunea că-i învață să zboare pentru o călătorie lungă, pe care trebuia s'o facă în curînd, cînd o trece vara. »Și o să sburăm pe sus de tot, zile și nopți, și o să vedem dedesubtul nostru orașe mari și riuri și marea«.

Într'o după-amiază pe la sfîrșitul lui August, pe cînd puit se jucaū frumos în miriște împrejurul prepeiței, aud o căruță venind și oprindu-se în drumeagul de pe marginea lăstarului. Au ridicat toți în sus capetele cu ochisorii ca niște mărgelile negre și ascultau.

— Nero! înapoi! s'a auzit un glas strigînd.

Puii n'au priceput, dar mama lor, care înțelesese că e un vînător, a rămas încremenită. Scăparea lor era lăstarul, dar tocmai dintr'acolo

venia vînătorul. După o clipă de socoteală, le-a poruncit să se pitulească jos, lipiți cu pămîntul și cu nici un preț să nu se miște.

— Eū o să sbor; voi să rămîneți nemișcați; care zboară e pierdut. Ați înțeles?

* Puii au clipit din ochi c'au înțeles și au rămas așteptînd în tăcere.

Se auzia fișuitul unui cine care alerga prin miriște și din cînd în cînd glasul omului: »Unde fugi? Înapoi, Nero!«

Fișuitul se apropie, — uite cînele: a rămas impietrit, cu o labă în sus, cu ochii țintă în spre ei.

»Nu vă mișcați«, le șoptește prepeița și se strecoară binîșor mai departe. Cînele pășete încet după ea. Se apropie grăbit și vînătorul. Uite-l: piciorul lui e acum așa de aproape de ei, încît văd cum i se urcă o furnică pe carîmbul cismei. Vai! cum le bate inima. După cîteva clipe prepeița zboară ras cu pămîntul, la doi pași dela botul cînelui, care o urmărește; vînătorul se depărtează strigînd: »înapoi! înapoi!« Nu poate trage de frică să nu-și împuște cînele; dar prepeița se preface așa de bine că e rînită, încît cînele vrea cu orice preț s'o prîndă; iar cînd socotește ea că e în afară de bătaia puștei, zboară repede scăpată spre lăstar.

În vremea asta puiul al mai mare, în loc să stea nemișcat ca frații lui după cum le poruncise mămăsa, zboară; vînătorul îi aude pîriitul sborului, se întoarce și trage. Era cam departe. O singură alice l-a ajuns la aripă. N'a picat, a putut sbura pînă în lăstar; dar acolo de mișcarea aripei, osul la început numai plesnit s'a crăpat de tot și puiul a căzut cu o aripă moartă. Vînătorul cunoscînd desimea lăstarului și vîzînd că trăsese într'un puiū nu s'a luat după dînsul, socotînd că nu face truda de a-l căuta prin lăstar.

Aliați pui nu s'au mișcat din locul unde-î lăsase prepeița.

Ascultau în tăcere. Din cînd în cînd se auzeau pocnete de pușcă și glasul vînătorului strigînd: »apporte!« Mai tîrziu căruța s'a depărtat înspre vînător pe drumeagul lăstarului; încet-încet pocnetele și strigătele s'au pierdut, s'au stîns și în tăcerea serii care se lăsa, nu se mai auzia decît cîntecul greerilor; iar cînd s'a înnoptat și răsărea luna dinspre Cornățel, au auzit deslușit glasul mamei lor chemîndu-i din capul miriștei: »Pitpalac! Pitpalac!«

Repede aŭ sburat înspre ea și aŭ găsit-o. Ea i-a numărat; lipsea unul.

— Unde e nenea?

— Nu știm, — a sburat.

Atunci prepelița desperată a început să-l strige tare, mai tare, ascultînd din toate părțile. Din lăstar i-a răspuns un glas stîns: »piu! piu!...»

Cînd l-a găsit, cînd i-a văzut aripa ruptă, a înțeles că era pierdut; dar și-a ascuns durerea ca să nu-l desnădăjduiască pe el...

De-atunci a început zile triste pentru bietul pui. Abia se mișca cu aripa firîș după dînsul; — se uita cu ochii plîși cum frații lui se învățau la sbor dimineața și seara; iar noaptea, cînd aîlalți adormiau sub aripa mamei, el o întreba cu spaimă:

— Mamă, nu e așa că o să mă fac bine? Nu e așa c'o să merg și eu să-mi areți cetăți mari și riuri și marea?

— Da, mamă, răspundea prepelița, silindu-se să nu plîngă.

Și a trecut vara. Aŭ venit țaranii cu plugurile de aŭ arat miriștea; prepelița s'a mutat cu pui într'un lan de porumb de alături; dar peste cîtăva vreme aŭ venit oamenii de aŭ cules porumbul, aŭ tăiat cocenii și aŭ întors locul; atunci s'aŭ mutat în niște pîrloage din marginea lăstarului.

În locul zilelor mari și frumoase aŭ venit zile mici și posomorite, a început să cadă brumă și să se rărească frunza lăstarului. Pe înserate se vedeau rîndnici întîrziate sburînd în rasul

pămîntului, orî pîlcuri de alte păsări călătoare, iar în tăcerea nopților friguroase se auziaŭ strigătele cocorilor, mergînd toate în aceeași parte, cătră miază-zi.

În inima bieteî prepelițe era o luptă sfișietoare. Ar fi vrut să se rupă în două, — jumătate să plece cu copiii sănătoși cari suferiau de frigul toamnei înaintate, iar jumătate să rămîie cu puil schilod care se agăta de ea cu desperare. Suflarea dușmănoasă a Crivățului, pornită fără veste într'o zi, a hotărît-o. Decît să-i moară toți puii măi bine numai unul, — și fără să se uite înapoi ca să nu-i slăbească hotărîrea, a sburat cu pui sdraveni, pe cînd aŭ rînit striga cu desnădejde:

— »Nu mă lăsați! Nu mă lăsați!»

A încercat să se trască după ei, dar n'a putut și a rămas în loc urmîndu-i cu ochii pînă aŭ pierit în zarea despre miază-zi.

Peste trei zile toată preajma era îmbrăcată în haina albă și rece a iernii. După o ninsoare cu vîseol, urmă un senin ca sticla, aducînd cu dînsul un ger aprig.

La marginea lăstarului un pui de prepeliță cu aripa ruptă stă sgribulit de frig. După durerile grozave de pînă adineaori, urmează acum o piroteală plăcută. Prin mintea lui fulgeră crîmpeie de vedenii... miriște... un carîmb de cismă pe care se urcă o furnică... aripa caldă a mamei. Se clatină într'o parte și într'alta și pică mort, cu degetele ghiareî împreunate ca pentru închinăciune.

Cronică.

Fără titlu. Discuția pornită de noi în chestia »chemării proești» ne-a adus multe răspunsuri. Singurul răspuns ținut în ton demn, la nivel principiar și obiectiv e cel publicat de domnul R. Ciorogariu în revista din Arad: »Biserica și Școala». M'am simțit dator să dau unele lămuriri acestui răspuns.

Se înțelege că nu voi face aceasta și cu măruntii scriitori de ocazie. Partea principiară a chestiunii e lămurită. Convîngerile mele se cunosc. Nu apreciez triumfurile ief-tine și nu-mi pot lua îndatorirea ingrată de a împușca cu tunul în vrăbii. Cei înțelegători vor ști alege pe partea cui e dreptatea. Condesele pricepute aŭ întărit cu cuvinte categorice părerile mele, nu mă e nici o necesitate să lungim vorba.

Nu măi are înțeles să răspund deci nici dlui profesor

Dr. N. Bălan, care în cel mai proaspăt număr al »Revistei Teologice» scrie un foarte lung articol de »înțelegere». Nu, pentru că felul cum d-sa »signalizează» această chestiune pierde »titlul» de drept al unei replici principiare, care ar putea avea o »latură educativă» — pentru cititori. Ar trebui să repet din nou cete spuse și aș provoca din nou duioase jelanii. Micile răutăți ale domnului profesor care-mi face proces de conștiință în chestie de epitete încă nu mă ating. Durerea mea pentru lipsa »titlilor academici» încă nu e covîrșitoare, căci am alte ambiții și alte mulțămiri pe lumea asta. Voi fi »delicat» și de aici înainte numai în sonet și nici decum în măturarea păcatelor noastre de tot soiul. Deci atîndinea duhovnicească a domnului profesor, care-mi cere cu insistență o canoasă a regretelor, rămîne fără răsunset în sufletul meu simțitor de altcum.

Cam tot în așa măsură mă neliniștește și amenințarea în adevăr periculoasă a dlui doctor, că voi fi declarat fără răspundere de către d-sa în caz de renitență.

— Adevăr, adevăr zic vouă, atunci va fi vai mie! Atunci mă voi spăla cu isop, voi rupe condeii nenorocit în două, voi arunca manuscrisurile în flăcări și voi telegrafia tuturor acelor păcătoși »poeți și prozatori« ai cuprinsului românesc să facă și ei asemeni... Doar' sîntem fără »titlu și fără »răspundere«...

Atunci va fi larg și bine pentru neamul nostru, atunci să vor urca în preț acțiunile tuturor scriitorilor improvizăți și va fi o zi de triumf și pentru colaboratorul »Revistei Teologice«, care mai deunăzi spunea în filipicele din Tribuna: »literatură profană s'a făcut cam destul la noi«...

Pînă atunci cel puțin, iubite domnule profesor, milostivește-te cu noi și îngăduie să ne bucurăm de această »vale a plingerilor«...

O. G.

P. S. Rîndurile aceste pot fi citite și de glumețul autor al notiței din »Răvașul«, dela care de altfel eu nu mai așteptam cuvinte măgulitoare ca odinioară. Mi-am tras seama de cînd cu afuriseniile bietului Carducci. A cetit însă glumețul cuvintele dlui Iorga în această chestie? Dacă da, atunci de sigur îl mustră conștiința, căci Dl Iorga e aspru, foarte aspru...

Noi de noi. »Șezatoarea« românească din Budapesta s'a încheiat cu un acord-neșteptat de strident: cu o insultă adusă doamnelor române de către un deputat ungar pe galeria camerei din Budapesta. Această încheiere semnificativă, nu e întâmplătoare și merită cîteva reflecții... Publicistica noastră a lămurit pe deplin paradoxul neiertat al tendinții de a căuta la Budapesta un prilej de manifestare românească, — afară de activitatea parlamentară a deputaților noștri. Adecă de ce ne-am duce noi în această »capitală«? E atît de naivă presupunerea, că prezentîndu-te acolo cu toată înfățișarea măiastră a însușirilor tale de popor, cu toată strălucirea pitorească a porturilor noastre țărănești, cu toată melodia dulce a cîntecelor tale, — ai putea trezi gînduri mai bune în sufletul unor oameni îndușmăniți. Pentru astfel de lucruri se cere pacea senină a înțelegerii împrumutate, se cere cuviința unui simț de echitate care poate rosti o judecată dreaptă. Aceste lipsesc și vor lipsi încă multă vreme. Celce a trecut cu ochii peste gazetele ungurești din această »capitală« s'a convins în ce chip judecă acești oameni înfățișarea românească a frumosului. Toate observațiile, toate aprecierile aruncate în pripă sînt smulse din acel dăh flecuros de operetă vulgară care ocrotește cele mai multe rînduri ale gazetăriei neomaghiare.

Să rămînem deci la noi acasă. Cel mai bine îngădit separatism social e cea mai sigură cetățuie. Nu vrem nimic din podoaba parchetelor budapestane. Rămînem în frumoasa și curată noastră simplitate patriarhală. Acasă ne jelum, acasă ne veselim, acasă cîntăm și jucăm, cînd avem chef. Ne jelum pe pămîntul nostru, între ai noștri. Ne veselim tot cu ei. Noi de noi. Dar o facem românește!

Zilele trecute am cetit în jurnalele noastre niște desmințiri curioase. Rar găsești note mai pronunțat tragicomice ca cele ce cuprind aceste desmințiri. E vorba că

un preot român din jurul Miercurei și un profesor din Beiuș declară, cu convenita indignare, că »n'au jucat ciardaș«. »E drept« spune părintele — »că muzica cînta ciardaș, dar eu am jucat ardeleana«. Deslegăm aceste rînduri de nota lor caraghioasă, nu cercetăm în puterea cărui canon se face această nostimă desmințire, dar nu ne putem suprima uimirea și amarăciunea în fața acestor isprăvuri. Și mai ales ne simțim ispitii a căuta un caracter simbolic în desmințirea acestui preot, care în naivitatea lui a spus inconștient un mare adevăr, ce se potrivește perfect la multe apariții ale vieții noastre... Să ne gîndim ciți cetățeni strașnici și bine înțoliți sînt în această țară cari »joacă ciardaș pe Ardeleana« și întors...

În acest număr începem publicarea unei serii de studii asupra monumentelor din Roma. Prin aceasta răscumpărăm o parte din promisiunile de mai de mult de a da publicului nostru informațiuni asupra operelor de artă precum și reproduceri după aceste.

Notițe Bibliografice.

I. T. Mera: *Din lumea basmelor.* București, Minerva, 285 pp. Lei 3.50. De multă vreme nu ne-a fost dat să citim lungile, înfloritele noastre povești spuse atît de bine, atît de credincios spiritului popular, ca în cartea dlui I. T. Mera. Din cit se publică astăzi la noi, în direcția aceasta, doar basmele dlui V. Caravian dacă sînt la înălțimea celor povestite de bătrîni »uncheași sfătoși«.

Jar dl Mera face parte din vechea școală de folclor cu dragoste, cu pietate față de creațiile geniale isvorite din fantazia poporului. D-sa e bărbat cu școală literară temeinică, și-a publicat, la început, poveștile în »Convorbiri Literare«, alături de Creangă, Slavici, Ispirescu, T. V. Stefanelli și alții. Tovărășia acestora ar ajunge singură să dovedească valoarea colecției scoase numai acum.

De fapt »lumea aceasta a basmelor« și-a păstrat, în mare măsură, toată frăgezimea, toată naivitatea și spontaneitatea originală. Iciecol întîlnim și acele caracteristice părți sentențioase și fataliste, pe cari le auzim din gura poveștilor bătrîni, și acele fraze stereotipe cu cari încep basmele noastre, și acele versuri nelipsite, cu cari se leagă atenția ascultătorilor, — cu mici schimbări, bineînțelese. Și, în urmă, cite un frumos cuvînt dialectal, cite o imagine locală dau colecției dlui Mera un farmec deosebit: oamenii maturi vor citi-o cu aproape tot atîta plăcere ca și copiii, fără să amintesc interesul ei filologic.

Dl Rolla Piekarski, cunoscut în toată Romînia după copertele volumelor apărute la »Minerva«, a împodobit cartea aceasta cu 87 de ilustrații originale. Pentru că a izbutit să prindă în chipuri figurile atît de puțin lămurite din poveștile noastre, i s'au adus laude; asemenea i s'au arătat și unele greșeli, mai ales defectul de căpetenie, că prea e încărcat. Acestor observații ne alăturăm și noi.

I. D.

Ministeriul Domeniilor, **Progresele Dobrogei dela ane care pînă astăzi 1880—1906.** București, 1907. Anexare. Dobrogei la România s'a făcut, prin tratatul dela Berlin, în 1878. Tabloul de statistică figurativă, însoțit de un studiu introductiv, publicat de Ministeriul de Domenii din prilejul expoziției, arată progresele acestei provincii în cursul celor 27 ani de stăpînire românească, în ce privește: populațiunea, producțiunea agricolă și industrială, comerțul, căile de comunicațiune, finanțele și instrucțiunea publică. Aproape în toate aceste ramuri Dobrogea a făcut progrese indoite. De pildă populațiunea, în acest restimp, a crescut dela 147,000 la 267,808 locuitori, iar veniturile statului au crescut dela 2.800,000 lei la 15 milioane lei. Înflorirea Dobrogei se datorește mai ales clădirii podului Carol I peste Dunăre, la Cetna-Vodă, și construcțiunii portului Constanța.

Despre celelalte cărți primite la redacție în numerele viitoare.

I. Văsănescu, București, clubul militar. Am trimis revista în foarte multe părți și foarte multă vreme gratuit. Dacă Clubul militar dorește să o aibă, de ce n'o abonează? E mult 16 lei pe un an?

Valeria M. În avizul nostru era scris că se vor trimite premii onor. abonați cari plătesc întreg abonamentul în cursul lunii Ianuarie a. c.; am trimis aceste premii pînă în Februarie. Ne pare foarte rău că, dupăcum dovedește couponul mandatului, Dv. ați achitat abonamentul în 10 Februarie.

Rugăm pe toți onor. noștri abonați, cari au întirziat cu achitarea abonamentului și insistă să le trimitem volumele să privească ca general răspunsul de mai sus.

Regina R. Numerile făgăduite vi se vor expedia; pentru volume, e prea tîrziu.

Gavril P. Cauza întirzierii a fost: greva culegătorilor tipografi. Mulțumim pentru rindurile prietenoase.

Poșta Administrației.

A. T. Baicu, Gioroc. Mai datorați 3 Cor. 50 pe anul curent.

Nic. Popp, capelan, Ormindea, numărul reclamat trimis. Mai datorați pentru anul curent Cor. 5. V'am făcut toate înlesnirile posibile.

P. Hetco, V. Abrány. Cele 7 Cor. trimise le-am trecut pe 1906, fiindcă erați în restanță, după registrele noastre. Vă rugăm să ne trimiteți 7 Cor. pentru abonamentul anului curent.

R. Raca, Bouțari, dacă ne puneți la dispoziție fotografiile, gratuit, le reproducem cu plăcere.

Ion Bogdanfi, Timișoara. Suma de 1 cor. 75. am trecut-o pe quartalul I. 1907, fiindcă abonamentul pentru anul trecut l-ați achitat.

Atanasie Scripea, Cîmpina (România), am primit abonamentul, veți primi revista regulat; colecțiile anilor precedenți însă, — fiindcă și pe noi ne costă parale grele — nu le putem pune gratuit la dispoziție. Prețul lor se află în acest număr al revistei noastre.

A. Burdan, Sinitea. Noi am expedat toți numerii, ar fi bine să întrebați la oficiul poștal, iar dacă nu veți afla nrul 1 1907 îl vom trimite.

T. Lungu, Hodossfalva. Trimiteți-ne 7 cor. și va fi achitat anul 1907 întreg.

Dna Mărioara Negru, Ciocova, ați întirziat prea tare cu plătierea abonamentului, termiul a fost 1 Febr. D-șoara Elisa Ștefanica, el. cl. VIII. Beiuș ați plătit 6 cor. pe anul 1906, mai restăți pe 1906 încă 1 cor., iar pe 1907 întreg abonamentul 7 cor.

D-lui C. Radulescu-Istrița, București. Avem colecția întreagă din anul 1906 și costă, legată în pînză, împreună cu portul poștal, 16 Cor.

Bibliografie

Dr. N. Leon. Raport prezentat d-lui ministru al instrucției asupra învățămîntului științelor naturale, București, 1906.

Dr. Petru Barbu, Elemente de Catehetică sa metodica religiunii. Caransebeș, 1907. Prețul: 3 cor.

Calendarul Minervei pe 1907. Prețul 1 leu 25 b.

Bigeanu, Arta dansului, Blaj, 1907. Prețul: 80 fil.

N. Stoicovici, Colecțiunea de cînteece pentru școalele populare. Editura Librăriei Ciurcu, Brașov, 1907. Prețul: 1 cor. 20 b.

Societatea muzicală „Armonia” în Cernăuț, Raportul anual pe anul administrativ 1906. Cernăuț, 1907.

Dr. Vasile Suciu, Hipnotism și Spiritism, studiu critico-teologic, Blaj, 1907. Prețul 1 cor. 50 b.

Dr. Ion Bunea, Gramatică Germană teoretică-practică pentru uzul școalelor medii. Editura Librăriei Ciurcu Brașov, 1907. Prețul: 3 cor. 60 b.

Scoarțele Luceafărului.

Pe toți abonați cari au comandat scoarțe îi avizăm că le vor primi cam peste trei săptămîni. Acum se lucrează clișeele în München. Se pot comanda și pe anii trecuți tot cu prețul de 2 cor.

Redactor: OCT. C. TĂSLĂUANU.

Cumpărați numărul jubilar Carol I. Prețul 1 cor. 10 bani.